

ПАДТРЫМАЎ НАЗЫВАЕЦЦА...

Цяпер у нашых навучальных устано-вах шмат студэнтаў-замежнікаў. Гэта некалі было, што называецца, кот наплакаў: у прыватнасці, гадоў семдзесят таму на нашым беларуска-рускім ад-дзяленні фільфака вучыўся хіба што па-ляк Эдвард. Хлопец ён быў свой, кампа-нейскі, мовы — і рускую, і беларускую — на спецыяльных курсах вучыў...

А месяцы праз два і правёрка рых-туецца: расаджаваюць нас, чалавек пяцьдзесят, у прасторнай аўдыторыі, раздаюць праштампаваныя аркушы паперы, пачынаюць дыктоўку... Як за-раз помню, тэкст — даволі складаны: урывак з рамана Пятра Паўленкі. А таму ўсе студэнты напружана слу-хаюць тэкст, карпеюць над паперай ды перачытваюць тое, што напісалася. Я ж да ўсяго раз за разам кручу гала-вой — падказваю нешта Эдварду, які спецыяльна ўладкаваўся побач...

Урэшце справа зроблена: дыктант гатовы. Студэнтам прапануюць апошні раз усё правярць — выправіць маг-чымыя памылкі.

Я чытаю тое, што напісаў, нешта выпраўляю — і не столькі ў сваім дык-танце, колькі ў суседавым.

...А дні праз два мы зноў збіраемся разам, каб падвесці вынікі. Для большай нагляднасці нам раздаюць нашы работы з выпраўленымі памылкамі і пастаўленымі адзнакамі. Я сваёй за-даволены. Гляджу ў работу Эдварда і вачам не веру: там добрая... сотня па-мылак — і граматycznych, і сінтаксічных. Называецца, дапамог...

І тым не менш у працэсе вучобы ды зносін Эдвард (мы яго звалі Эдзікам) хутка зраўняўся з іншымі, паспяхова здаваў экзамены, атрымаў заповітны дыплом і з'ехаў да сябе на радзіму. Праўда, філолагам там не працаваў: яго адразу ж прызначылі дырэктарам — у медыцынскі каледж. Значыць, ве-ды ён атрымаў грунтоўна?

Віктар Несцяровіч,

г. Лагойск.

АНЕКДОТ? ЦІ ЖЫЦЦЁ?

Не так даўно я выпадкова сустрэла свайго былога аднакурсніка ці нават кавалера. У маладосці мы з ім сябра-валі, ён, як выглядала, быў трохі зака-ханы, але ж...

Як склалася, так склалася: я — за-мужам, ён жанаты. А таму сустрэўшы-ся, мы проста пасядзелі, пагаварылі, успомнілі тыя часы, перабралі агуль-ных знаёмых і толькі потым, па дарозе дамоў, усплыў на памяць яшчэ адзін эпізод.

Было гэта пад канец вясны, здаец-ца, у нядзелю, пад вечар. Мы з Колям дамовіліся сустрэцца і пехам схадзіць у кіно, гэта значыць перад пачаткам фільма прайсціся па шырокім праспек-це, паглядзець, як цвітуць каштаны, пагаварыць.

Часу на гэта ў нас хапала: кінатэ-атр быў кіламетраў за пяць, надвор'е цудоўнае, людзей навокал — раз-два і аблічыўся. Хіба...

У скверы, метраў за колькі ад тра-туара, стаялі рэдкія лавачкі. Амаль усе яны чумавыя і пуставалі, толькі ля адной кучкавалася з дзясятак падлет-каў. Мы здаліся чулі іхнія крыкі, нейкі падазроны — і не сказаць, што п'яны — смех, але ўвагі на яго, можна сказаць, не звярталі, бо навошта? У іх, як той казаў, сваё вяселле, у нас сваё...

Усё так. І зусім не так, бо як толь-кі мы падышлі бліжэй, хлопцы чорнай зграйі сарваліся з месца, выскачылі на праспект і не проста заступілі дарогу, — з усіх бакоў акружылі нас.

— Э-э, пацан, — звярнуўся «важак» да Колі, і я адчула, як той напружыўся, бо пацана-мі, хамутамі, шантрапой былі падлеткі, а зусім не ён. — Ты дзе такую кралю падчапіў? Я б яе зараз...

Хлопцы (мусіць, тое ўявіў-шы?) дзіка «заржалі», Коля рвануўся ў бойку, а я...

Не паверыце: спакойна падхапіла пачатую паскуднікам фразу, сказала яму кароткае:

— ...І нічога ў цябе не выйшла б.

— Гэта чаму? — вылупіў вочы ня-годнік.

— Ды сябры твае, — я паказала на прысутных, — дасталі б парадамі.

Гэтага анекдота падлеткі, відаць, не чулі яшчэ, а таму, што называецца, зайшліся, пакаціліся ад рогату! Не ад-стаў ад іх і прыставала. У выніку мы з сябрам пайшлі далей.

Вось так ад многіх і, відаць, вель-мі вялікіх непрыемнасцяў (калі не са-праўднай бяды) нас з Колям уратаваў адзін маленькі анекдот.

Чаму ў той момант я ўспомніла яго? Чаму, як той казаў, не «абвалялася» ў капрыз, у крыўду ці слёзы?

Ведае пра тое толькі Бог.

Н. К.,

г. Барысаў.

АРТЫСТКІ... 3 ПАГАРЭЛАГА ТЭАТРА

Амаль усё маё жыццё звязана з дзецьмі, са школай.

...У той год з першага верасня мне далі другі клас. Хлопчыкі ў ім як хлоп-чыкі, дзяўчаткі — як дзяўчаткі. Непа-коіла хіба адна, Алёнка. Я ніколі не бачыла гэтых дзяцей — худзенькіх да празрыстасці, адна скура ды костач-кі, нібы ўчора з канцлагера... Дзе ўжо тое здароўе? Збяруцца дзеці ў клас, я прыйду, распачну ўрок і ледзь не ад-разу ж скончу, бо ў Алёнку з носа кроў пайшла. Трэба ратаваць.

Вось і ў той дзень вывела я дзяўчын-ку з класа, абмыла, паклала на пера-носсе холад, пытаюся:

— Дзіятка, ты сёння снедала?

— Не, — кажа малая, — мамка з ра-ніцы на ферму пайшла. А потым ёй да бабулі трэ было — бульбу капаць.

Ну што тут будзеш рабіць? Я за Алёнку ды за сяброўку яе (каб паклі-кала калі што...) і павяла іх да сябе да-дому (балазе гэта блізка — насупраць школы). Хуценька паставіла перад імі ладную горку блінцоў, варэнне, кам-пот, сказала малым, каб добра пад'елі, а сама вярнулася ў клас.

Правяла ўрок з горам папалам і бег-ма дамоў.

Каля ганка чую нейкія гукі... Зазіраю ў акно і бачу: мая «хворая» з той сяб-ровачкай скачучы перад трумо, крыў-ляюцца і рагочуць.

Ну, думаю, шэльмы, я ж вам пакажу!

Гэта была першая думка. А потым мяне смех разабраў, бо дзіця ж яшчэ горкае, а, бач ты, прыдумала, як на-стаўніцу вакол пальца абвесеці: нейкую больку ў носе зачэпіць, і палова ўрока, глядзіш, сарвана...

Карацей, паздзіўлялася я, пасмяя-лася, а потым зрабіла заклапочаны твар, нечым бразнула ў калідоры, каб «госці» мае пачулі, заходжу ў кухню. Блінцы, заўважаю, з'едзены да апош-няга, кампот выпіты. Значыць, апетыт у малых будзь здароў!

Праходжу далей і яшчэ раз не веру, як казаў Станіслаўскі, — ні вачам сва-ім, ні вухам: у спальні карціна алеем. Алёнка ляжыць на ложку (ножкі ў стру-начку, ручкі на грудзях, як у нябожчы-цы...) і ледзь чутна шэпча:

— Вой, Любоў Мі-хай-лаў-на, па-мі-раю...

— Ну што ты, Алёнка, — суцяшаю яе, — быць такога не можа! Ты ж толь-кі што з Валей танцавалі. То ўставай, дзіятка: на гэтым канцэрт закончаны. Гайда ў клас!

Пачырванела малая, падхапілася і пабегла ў школу...

З таго дня як рукою зняло: кроў з носа ў яе болей не ішла, урокі не зры-валіся. А я тады чарговы раз убачыла, якія ж нашы дзеці артысты — можна сказаць, прыроджаныя!

Л. Чыгрынава,

г. Мінск.

ЯК ЗБЫВАЮЦЦА МАРЫ

Было гэта вельмі даўно, недзе на пачатку трыццатых гадоў мінулага ста-годдзя. Непадалёк ад Гомеля, у вёсцы Прудок, знаходзіўся 59-ы конны завод. Мой дзядуля працаваў там конюхам, бабуля — вартаўніком у канторы. А тут яшчэ і мяне матуля прывезла... Прый-шлося ўладкаваць у дзіцячы садок.

Не ведаю чаму, але мне там зусім не спадабалася. Таму пасля абеду, як толькі ўсіх укладвалі спаць, я — калі праз дзверы, калі праз вокны — стара-лася ўцячы дадому. Праўда, так было да пары, пакулы...

Неяк у канцы лета нас, малых, па-строілі ў шарэнгу. Мне і яшчэ аднаму хлопчыку далі ў рукі па транспаранце і павялі ў бок завода. Там на вялікім пляцы паўкругам стаяў народ, а пася-рэдзіне красаваліся два вельмі важныя вусатыя дзядзькі-вайсковы. Нам ска-залі, што адзін з іх — Сямён Міхайла-віч Будзённы. Пра яго нават мы, дзеці, ведалі тады з песні «По земле грохочут танкі, самолёты петлі выют, о будёнов-ской тачанке в небе лётчики поют».

У тую гадзіну, праўда, песень не бы-ло. Ва ўсе вочы мы глядзелі, як з каню-шань выводзяць коней, як Будзённы нешта кажа пра іх, а выхавацелька нам пераказвае, што спачатку адбіраюць самых моцных — так званых цяжка-возаў, ламавікоў, каб вазіць гарматы, потым — коней для запрэжкі ў тачанкі, а нарэшце ўжо — скакуноў, якія служылі ў конніцы. Вось яны былі самыя прыго-жыя: мне, ва ўсякім разе, яны вельмі спадабаліся!

Тым часам надвор'е стала псавац-ца, заімгліў дождж. Я расшпіліла сваё палічэчка і палой прыкрыла транспа-рант. Вайсковец, які быў з Будзённым, заўважыў гэта, нешта сказаў маршалу, і ён падышоў да нас. Прывітаўся, пачаў пытацца, як мы жывём, ці добра нам у садку? Мы хорам адказалі, што вельмі, і (як выхавацелька нам шапнула) за-прасілі таварыша Будзённага да сябе на абед. Ён падзякаваў, але адмовіўся: сказаў, што не мае часу.

Тады мы (і зноў з падказкі выхава-целькі) папрасілі героя перадаць наша прывітанне таварышу Сталіну. Будзён-ны паабяцаў. На гэтым і развіталіся. Мы пайшлі ў садок. Але мяне гэта сустрэча ўсхвалявала на ўсё жыццё. З таго сама-га дня я вельмі палюбіла коней, збірала пра іх кніжкі і марыла хоць калі-небудзь ды праехаць конна...

І яшчэ я перастала ўцякаць з садка.

Прайшлі гады... У тое лета я зноў была ў бабулі, працавала ў яе на ага-родзе. А за ім было вялікае поле, на якім да раніцы пасвіўся конь. Аднойчы, страшэнна баючыся, я прывяла яго да ганка, ускараскалася неяк на спіну і такі ж праехала... Сама. Конна...

Як на той час, дык гэта былі самыя цудоўныя хвіліны ў маім жыцці, бо я спраўдзіла сваю мару.

М. Любаскіна,

г. Бабруйск.

Рубрыку вядзе Валянціна ДОЎНАР.

Ад яе ж...

Шчыры дзякуй усім чытачам, якія дасылаюць свае «вяселья і праўдзівыя гісторыі», якія стараюцца расказаць іх каротка і цікава і тым самым кожную пятыню запрашаюць нас у... «вандроў-ку» — не толькі па гарадах і сёлах, але і па «часах ды норавах». Сёння, у пры-ватнасці, асобны рэспект Міры Кан-станцінаўне Любаскінай, з «падачы» якой мы, хоць краем вока ды, можна сказаць, убачылі жывога Будзённага!

А таму конкурс на найлепшую гіс-торыю «Звязда» працягвае, журы пра-цуе. Пішыце!

ВЕДАЙ ІМЯ СВАЁ

Калі мы самі сумняваемся, як правільна завёмся, чаго чакаць ад іншых?

ТЭЛЕФАНУЕ мне нядаўна з самай раніцы баранавіцкі кум і пытае: «Слухай, калі я па пашпарце — Яўген, дык дачка мая — Яўгенаўна?» Крышку ашаломлена такім філалагічным наскаюм спрасонку, усё ж даволі ўпэўнена адказала: «Так, канешне». А яно аказалася ўсё так, ды не так. Бо ў малой у пасведчанні аб нараджэнні бацька запісаны Яўген, а яна — Яўгеньеўна (проста скалькавалі рускамоўны варыянт). Шчаслівыя бацькі, калі атрымлівалі дакумент, гэтай памылкі (менавіта памылкі!) не заўва-жылі, а праз чатыры гады, калі вырашылі зрабіць даччэ пашпарт і падышлі да справы без эмоцый, згледзелі-такі несастыковачку. Здавалася б, у чым праблема: не Іванаў-най жа малую запісалі, а памылку тую выправіць лёгка, указаўшы на яе супрацоўнікам загса, каб яна не пайшла пасля аўтаматычна па іншых дакументах гуляць...

Што мой кум (заўважае: юрыст па прафесіі) і паспя-шаў зрабіць. Толькі ўсё атрымалася не так проста, як здавалася. У загсе супрацоўніцы вочы вялікія зрабілі: маўляў, а дзе тут памылка (не Іванаўна ж)? Бацька малой працягваў настойваць: імя па бацьку ў беларускай версіі напісана няправільна. Прапановы імя зазірнуць у адпа-ведныя даведнікі, якія кожная падобная ўстанова павінна мець. Замест даведніка спецыялісты зазірнулі ў агульна-рэспубліканскую базу. І выпраўляць штосьці адмовіліся: маўляў, па ўсёй краіне спрэс Яўгеньеўны ды Яўгеневічы, што вы ад нас хочаце. Кум з «наездам» — да мяне: што ж ты так мяне перад людзьмі збэсціла. Я (ужо, прызнаюся, сумняваючыся) — да слоўніка. Не абы-якога — «Улас-ных асабовых імён», выдадзенага ў 2011 годзе пад на-вуковай рэдакцыяй шанюўнага акадэміка Лукашанца. У слоўніку — чорным па белым, без варыянтаў: вытворнае ад Яўген — Яўгенаўна. Карацей, прыедзе на выхадныя кум у госці, узброю яго гэтай важнай кніжкай, няхай ідзе і сваю праўду тым упартым цёткам даказвае. (Што ў яго гэта атрымаецца, я нават не сумняваюся.)

Вось такі лінгвістычны кур'ёз. Зрэшты — ці кур'ёз на-самрэч? Пасля гэтага выпадку мы сталі прыгадваць падобныя. Як я адмовілася ў шаснаццаць гадоў забіраць пашпарт, бо празвышча па-беларуску было напісана ў ім Леўковіч (насуперак ці не галоўнаму ў нашай мове прын-цыпу «якання»). Як сястру, калі мяняла прозвішча на муж-жава, запісалі Стэцко, муж быў па пашпарце Сцецко, а дачку іхнюю (пашанцавала!) запісалі нарэшце правільна — Сцяцко. Не буду нават казаць пра яшчэ адно, здава-лася б, простае беларускае прозвішча, якое пляменніца ўзяла ад мужа, — Рабянок. Але колькі грамацеі, што выпісваюць дакументы, па-ранейшаму бяруць за аснову рускамоўны варыянт (Ребенок), беларускай валодаюць, мякка кажучы, не вельмі, а ў даведніках капацца — каму ахвота, дык Рабянок ператварыўся і ў Рэбенка, і ў Рэбан-ка, і ў Рабенка... Карацей, колькі людзей у сям'і — столькі варыянтаў. Але з гэтага толькі жартуюць, ніхто нікуды не ідзе выпраўляць: па-руску ж правільна, навошта траціць час і нервы.

І гэта — выпадак толькі адной асобна ўзятая сям'і. Упэў-нена — падобныя ляпы ў беларускамоўнай версіі са-мых важных дакументаў у нашай краіне ёсць праз аднаго. Хтосьці скажа: не бяда — тых жа Рабяноў не Сідаравымі пазапісвалі. А якая там літара правільная — хто яго знае, мы ж у большасці сваёй мову толькі называем роднай, а ведаем так — «у межах школьнай праграмы» (як і тыя, хто дакументы выпісвае). Тут, канешне, з вамі шанюўны ака-дэмік Лукашанец паспрачаецца: колькі Аляксандр Аляк-сандравіч з-за невукаў пашпартыстак даведак пасля ад адмысловай камісіі з Інстытута мовазнаўства павыпісваў: маўляў, Таня ў пашпарце — гэта тое самае, што Таццяна, а Леўковіч і Ляўковіч — адно і тое ж прозвішча... Людзі аж у Акадэмію навук па такіх даведкі з усёй краіны прыязджа-юць, бо з-за адной літары не могуць спадчыну атрымаць, нерухомасць аформіць. А вы кажаце, нейкая літара...

Гэта калі аб практычным. А калі трошкі вышэй... Па-добныя памылкі — не толькі ў асабістых імёнах і проз-вішчах, але і ў назвах нашых вёсак — наўпрост на шыль-дах, на транспарце (у маіх родных мясцінах, напрыклад, Мянкі «пісары» ахрысцілі Менькамі, а Валмэчку — Вол-мечкай) — сустракаюцца толькі ў БЕЛАРУСКАМОЎНАЙ версіі. Менавіта ў той, якая адрознівае нас ад іншых, акая робіць нас АДМЕТНЫМ НАРОДАМ. Пра гэта, дарэчы, у кантэксце нядаўна прынятай Канцэпцыі інфармацыйнай бяспекі вельмі шмат, добра, у канструктыўным рэчышчы гаворыцца. Дасць бог, на такой канструктыўнай хвалі і на гэту праблему звернем увагу, і перастануць адказныя за афармленне дакументаў людзі калькаваць уласныя назойнікі з другой дзяржаўнай, а пацікавацца (а яшчэ лепш — ПАВІННЫ БУДУЦЬ ВЕДАЦЬ), як яны правільна на першай дзяржаўнай гучыць і пішацца. А галоўнае — мы самі нарэшце, перш чым паўтараць, як дзяцел, «так у мяне ў пашпарце запісана», дазнаемся, як яно павінна быць запісана згодна з ПРАВІЛАМІ беларускай, а не ін-шай мовы.

Калі, вядома, лічым сябе беларусамі і хочам імі за-ставацца.

Алена ЛЯЎКОВІЧ.